

ז. כשם שאם אכל חלב ודם ופיגול ונותר, כזית מכל אחד, בהעלם אחת, ונודע לו אח"כ שודאי חטא, חייב חטאת על כל אחת ואחת מאכילות האיסור שאכל, כך על "לא הודע" שלהן, בידיעת ספק — מביא אשם תלוי על כל אחת ואחת.

גמרא:

איתמר: רב אמי אמר: מה ששינונו בתחילת המשנה "ספק אכל חלב ספק לא אכל" — אפילו בהתיבה אחת שנינו! שגם אם היתה לפניו חתיכה אחת בלבד, וסבר שהיא של שומן ואכלה, ונודע לו אח"כ שהיא ספק של חלב ספק של שומן, הרי אפילו באופן זה חייב אשם תלוי.

חייא בר רב אמר: חתיכה משתי חתיכות שנינו שדוקא כשהיו לפניו שתי חתיכות וסבר ששתיהן של שומן ואכל אחת מהן

באחד מהן, ואינו יודע באיזו מהן עשה אם בשבת אם ביום חול.

בכל אלו מביא אשם תלוי! (4)

ו. כשם שאם אכל כזית חלב וחזר ואכל כזית חלב בהעלם אחת, שלא נודע לו בין אכילה אחת לשניה שחטא, אינו חייב אלא חטאת אחת כשיוודע לו שהן היו חלב ודאי, כן על "לא הודע" שלהן, דהיינו, על ספקן. כגון שאכל שתי חתיכות וסבר שהן שומן ולאחר מכן נודע לו ששתיהן היו ספק חלב [ולא נודע לו בין חתיכה לחתיכה שספק חלב אכל] — אינו מביא עליהן אלא אשם תלוי אחד!

אבל, אם היתה ידיעה בינתיים, שנודע לו בין אכילה ראשונה לשניה שאכל ספק חלב, הרי כשם שבידיעת ודאי בין אכילה לאכילה הוא מביא חטאת על כל אחת ואחת, כך מביא אשם תלוי על כל אחת ואחת, מחמת ידיעת ספק שבינתיים.

מן התורה, אין כל הוראה מן התורה שיש לנהוג לחומרא מספק, אלא רק חכמים הורו את ההלכה להחמיר מספק.

והקשה הרשב"א [קידושין עג], אם כן, מדוע אדם שעשה דבר שיש בו ספק איסור חייב באשם תלוי, והרי אין כל הוראה מן התורה שאסור לו לעשות את מעשהו ומדוע יתחייב על כך קרבן?

והביא הכסף משנה שם גירסא אחת בדברי הרמב"ם, שהרמב"ם עצמו הקשה קושיא זו, ותירץ, שבאיסור שחייבים עליו כרת, מפני שהוא חמור, ספיקו אסור מן התורה. ועיין כפות תמרים [בהשמטה שבסופו]. והמהרי"ט יישב באופן אחר, ויבואר לקמן הערה 8.

והרש"ש דקדק עוד מלשון רש"י, שאם היה ידוע לו קודם אכילתו שהוא חלב, אלא שסבור היה שאין בו כזית, ואחר כך נפל הספק שמא היה בו כזית, שאינו מביא אשם תלוי, הואיל והיה מזיד באכילה זו. והעיר הרש"ש, שלכאורה מצד הסברא היה נראה לחייבו באופן זה, שאמנם היה מזיד באיסור דחצי שיעור [שאינו מפורש בתורה], אך כיון שבעיקר האיסור דאכילת חלב [שהוא בלאו וכרת] היה שוגג, הרי הוא נחשב לשוגג לענין קרבן, וכמו שנראה בשבת (סט א), ועיי"ש בתוס' [ד"ה דידע].

4. דעת הרמב"ם [טו"מ ט יב] שהכלל האומר ש"ספיקא דאורייתא, לחומרא" הוא רק דין מדרבנן. כלומר, כאשר מתעורר ספק בדין שהוא